

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZEKELY ÚJSÁG

AZ „ELSŐ SZEKELY HÁZI-IPARI ORSZÁGOS SZÖVETKEZET“ ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Kül-
re egész évre 12 K. Községek, községi előjárók, papok és gazdasági egyetli tagok
re egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.
ny példány ára 10 fillér.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

B E T E G H P Á L

LAPTULAJDONOS.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova
a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk
Hivatalos hirdetések 100 szög minden azó 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hir-
detések négyzet om. 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. Nyilt-tér so: a I K. Djjak
előre fizetendők. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és kóring 10,489. szám

Bosnyák vasut magyar pénzen.

Irta: Kossuth Ferenc.

Bosznia és Hercegovináról azt mondani, hogy „nagy pipáju és kevés dohányu“ valóban nem lehet. Ezen anektált országokban a közigazgatásnak összes bevétele (a rendeseket és rendkívülieket beleértve) 72 millió korona, ennek több, mint egyötöd része, vagyis 16 millió dohányjővedék, tehát az ország nem kevés dohányu.

De azért sem lehet ezen anektált két országra az ismert magyar mondást alkalmazni, mert nagy a hajlandóság ezen országok pipáját a mi dohánnyunkkal is tömni anélkül, hogy a magyar király történelmi jogait érvényesítené ezen országok birtoklására vonatkozólag, bármiképpen agyarkodják is a mi nagylelkű jó barátunk: az osztrák.

Nekünk annak idején vállalkozni kellett megvalósítani az ugynevezett dalmáciai összeköttetést.

Egyrészt a magyar király óhajtotta ezt hadügyi szempontokból, másrészt a horvátok kívánták s akkor reméltük, hogy a horvátokkal jó viszonyt létesíthetünk, ha érdekeikért is hozunk áldozatot.

Midőn e vasutat a kiegyezési tárgyalások során az osztrák kormány is kívánta, az ügy rendezésébe mi belemertünk úgy, hogy összeköttöttük beleegyezésünket a kassa-oderbergi vasut osztrák vonalain bizonyos átalakítások kötelező teljesítésével, amelyek szükségesek arra, hogy kivitelünk Németországba ezen az utirányon, a sokszor igen károsan tapasztalt nehézségekbe hosszú időnkig ne ütközhessek bele, bármennyire növekedjék is (a lehetőségek határai közt) ez a kivitel a közelebbi évtizedekben.

E Dalmáciát összekötő vonal képződésére osztrák részről Rudolfswerttől a határig lett volna építve egy rövid vicinális vonal, amely Károlyvárosnál kapcsolódott volna be a máv. fiemei nagy vonalába. E vonalon haladt volna az ut Ogulinig és itt ágazott volna el; és kizárólag horvát (tehát a magyar birodalomhoz tartozó) területen haladt volna Otocacon és Gosnicon át a horvát határig, ahonnan egy rövidke részt Kninig az osztrákok építettek volna meg, Kninből pedig már van vasut Sebenicoig és Spalatóig.

Ezen a vonalon Magyarországnak gyakorolta volna a tarifajogot, illetőleg Ogulintól lefele a határig a vicinális tarifát és az összeköttetést Dalmáciával Magyarország uralhatta volna, ha kellő eréllyel és képességgel fel tudta volna használni az előkészített helyzetet.

Most e megegyezéssel szemben felujult a régi osztrák kivánság, a Novi-Knin összeköttetés létrehozására, az ogulinknini helyett, amelyen az egész forgalom Magyarország elkerülésével (csakis Zágrábon át) bonyolítottatnék le; és a dalmáciai összeköttetés egészen kivételnek Magyarország irányító hatása alól, azon ürügy alatt (mert ez ürügy és nem ok), hogy ez a vonal talán ötven kilométerrel rövidebb volna és talán valamivel olcsóbb; továbbá abban a tévhitben, hogy a tarifajog Magyarországot illetné meg, holott ez nem lehetne így, mert a díjképzés a hosszabb vonalon van, illetve a déli vasuton, Béctől Sziszekig.

Amellett, hogy ez a vonal kiragadja kezünkől a dalmát összeköttetést és előkészíti Bécs számára a monopoliumot Szalonikiig, megtörténnék az a monstruózus eset, hogy magyar pénzen építenénk kizárólag bosnyák területen (tehát ezidőszereint hozzánk nem kapcsolt idegen országban) körülbelül száz kilométer vasutat.

Ilyesmit a magyar országgyűlésen a legerősebb tiltakozás nélkül eltűnni nem lehet.

Jól tudom és mély szomorúsággal látom, hogy az a rendszer, amely diadalmaskodott felettünk és ugyanazon ok miatt diadalmaskodott, amely egykoron, a csaták terén, a mohácsi vészhez vezette a nemzetet, ez a rendszer azt az elvet tette politikája sarkkövéül, hogy az osztrák követeléseknek, vagy mondjuk, a „bécsi“ követeléseknek engedni kell.

Oda jutott a magyar nemzet e folfogás szerint, hogy egyetlen menstváraul állittatik oda az engedés, a megadás. Mert állítólag csak ezen az áron tud magának békét vásárolni, azért, hogy saját ügyeit is végezhesse, ha ugyan annak idején, mikor már a megadás megadott mindent és meg lesz a béke, lesz miből végezni saját ügyeit.

Ide jutott a magyar nemzet azon évek után, amelyekben bebizonyult, hogy nem is valami tulságos erőpróbával saját kezébe kaphatta a hatalom egy

részét, legalább annyira, hogy ha csak keveset lehetett is létrehozni abból a jóból, amit akart volna magának megszerezni, de legalább el lehetett háritani a mindig lesben álló rosszat minden téren.

Még sokkal többet is lehetett volna elérni, mint amennyit elérhettünk, ha egységes nemzet állt volna helyt és élt volna a kedvező helyzettel, ahelyett, hogy egymással a végletekig veszekedő pártok saját magukat dobták le a hatalom polcáról.

Oly irányzatot, amelyen negyven évig fennállt, négy év alatt teljesen megváltoztatni nem lehetett. Aki azt hitte, hogy lehet, ébren álmódott; de lehetett mélyen szántani, jó magot vetni, új utirány egyengetését megkezdeni.

Most mindez már a történelmé és a közel jövőben sok mindenfelére kell a nemzetnek elkészülnie. Az, hogy idegen földre menjen ki a magyar állam építeni sok-sok millió költséggel száz kilométer vasutat s ezzel az osztrák keleti kereskedelmi politikát segítse kényelmesebben diadalmaskodni a magyar felett — ez csak egy jellemző mozzanat a várható sok mindenféleből.

De rá akartam e mozzanatra fordítani az igazság lámpájának fényét, hogy lássa legalább az ország a ráborult sötétségben, hogy mit csinálnak nevében a háta mögött!

— **Közigazgatási hatóságok figyelmébe.** Köz- és állategészségügyi tekintetek egyaránt kívánják, hogy a közkutak befedessenek és a vedrek keresztpánttal láttassanak el. Ez hozzá tartozik egyrészt a tisztasághoz, de másrészt a renchez is Sőt — ha jól tudjuk — benne van a vármegyei szabályrendeletben is. Mit szólnak az állat- és emberorvosok ahhoz, hogy most, a kolerás időben s mikor — úgy szólván — az egész vármegye állatállománya nyakig benne van a ragadós száj- és körömfajásban, a kutak egyszerűen védő nélkül vannak és azokba az állatokat beleitatják. Vagy pedig vizet merítenek a vederbe, s mert keresztvas nincs rajta, abból itatják barmaikat és azután ugyanazon vederrel a családok részére is vizet merítenek. Miután e baj általános az egész vármegyében, mi is most csak általánosságban beszélünk, mert hisszük, hinni akarjuk, hogy ez egyszerű figyelmeztetésünk is elég lesz a hiányok minél sürgősebb pótlására. Azonban, ha ez nem lenne elég. közérdekből kénytelenek volnánk az előttünk fekvő konkrét eseteket közölni, a mivel aztán természetesen az egyesek érzékenységét bántanók meg.

Dr Nagy György védő beszéde

Az ellene király sértés
miatt indított bűnügyben.

(Elmondotta a budapesti törvényszék előtt
1910. évi október hó 28-ikán.)

— Gyorsírói feljegyzés alapján. —

Dr Nagy György vádolt: Védekezésem első sorban arra irányul, hogy mikor a budapesti ifjuság gyűlésén 1910. január 24-én beszédet tartottam, akkor a csikszenmártoni választókerület országgyűlési képviselője voltam s így az országgyűlés tagjait megillető mentelmi jog védelme alatt állottam. A mentelmi jognak, mint felelőtlenségnek s így szólásszabadságnak szabályozása — a büntető törvény 19. §-ának rendelkezése szerint — az anyagi büntető jog körébe tartozik. Ha a mentelmi jog egyéni jog volna; védekezésemül fel sem hoznám, mert beszédemért férfiasan helyt akarok állani. De alkotmányunkban az országgyűlés tagjainak mentelmi joga egy hatalmas közjogi alkotmányjogi garancia és így nem engedhetem azt, hogy az én igénytelen személyemen keresztül a vádnak támadásával egy nagy nemzeti jog csorbíttassék.

A képviselőt a szólásszabadság nemcsak a ház falain belül illeti meg, hanem mindig és mindenütt, a hol képviselői minőségben szólal fel. Hiszen ha a felelőtlenség csupán a Ház üléstermének falai közzé lenne szorítva, akkor elég lenne egy közönséges elvaporló kézirat, hogy a nemzetgyűlés tagjait megfossza a nekik biztosított szólás-szabadságtól.

Nehéz időkbén éppen ott érvényesül az immunitás, mikor ennek alkotmányjogi védelme alatt a törvényhozás termében elnémitott képviselők más fórumokon hirdethetik a nemzet igazát, küzdhetnek a nemzeti jogok diadaláért. A tekintetes törvényszék is ezen az állásponton lehetett, azért rendelte el tanuk kihallgatását annak bizonyítására, hogy mint képviselő vettem e részt a jan. 24-iki ifjusági gyűlésen.

A most kihallgatott tanuk Dr Kovács László, Dr Wagner Károly és Sepsey Mihály egybehangzóan vallották, hogy a gyűlést rendező ifjuságnak küldöttsége január 23-ikán megjelent az országgyűlési függetlenségi és 48-as pártkörben s megkérte gróf Batthányi Tivadart, a pártkör ügyvezető igazgatóját, hogy a párt képviseltesse magát.

Az ifjuságnak erre a felkérésére, miután a tanuk vallomása szerint külön is óhajtották, hogy én részt vegyek gyűlésükön, azon megjelentem s az előadó bíró ur által felolvasott beszédet mondtam. Kétségtelen tehát, hogy én képviselői minőségben vettem a gyűlésben részt

s így nem magamat, hanem a nemzetnek a mentelmi jogban gyökerező egyik jogát védem, mikor erre való hivatkozással büntetlenségemet bizonyítom.

Ha csak a magam szerény személyéről lenne szó, egy pillanatilag sem gondolnék arra, hogy képviselői minőségem állítsam a büntetés gátjára. Ha az ügyész azt gondolja, hogy azzal kibúvót keresek, azt hiszem, hogy lesz alkalma meggyőződni arról, hogy Nagy György meg szokta akkor is mondani az igazat, ha nem védi a mentelmi jog.

Itt megemlítem még azt, hogy az ügyész tiltakozott Lázár Ernő bíró urnak Szirmay rendőrtanácsoshoz, mint tanúhoz intézett azon kérdése ellen, hogy a gyűlésen meggyőződéssel beszéltem-e!?

Elhiszem, hogy az ügyész, aki mindig hivatalból fizetésért beszél, nem tudja átérteni és átérzeni azt, hogy lehetnek emberek, kiknek erős meggyőződésük van s kik e meggyőződésnek adnak kifejezést beszédeikben.

Vajjon mi más készített volna engem a beszédre, mint a meggyőződés parancsa! Avagy olyan nagy gyönyörűség-e az, hogy valaki, aki önértéke büszke, becsületére feltekeny egy beszédért a vádlottak padjára kerül, hol a kirendelt hivatalos közeg szabadon sértegetheti. Arra számítva, hogy elégtételt úgy sem kell adnia.

Szepesi elnök: „Utóljára figyelemzettem vádlottat, hogy a királyi ügyész urat ne sértegesse. A kir. ügyész ur kijelentette, hogy a vádlottat nem akarta becsületében sérteni s ezzel az elégtétellel bátran megelégedhetik.

Dr Nagy György vádlott: Védekezésem második iránya az volt, hogy én nem a magyar királyt, hanem a császárt sértettem meg. Büntető törvényünk legelső szakasza szerint: csak az képez büntetést és vétséget, amit a törvény annak nyilvánít. A törvény 104. §-a kifejezetten a király megsértését rendeli büntetni.

Igaz, hogy a magyar király és az osztrák császár ugyanaz a személy, de azért ugyanannak a személynek cselekedetei a bírálóra nézve büntetőjogi szempontból más-más elbírálás alá esik.

Valahányszor a közös uralkodó cselekedetével a magyar alkotmányos király törvényes hatáskörében marad, megilleti a törvénynek megkülönböztetett védelme.

Alkotmányunknak egyik sarkalatos tétele az, hogy a király az országgyűlés többségének bizalmát élvező férfiakból alakítja kormányát, vagy a kormány alkítással egyidejűleg hivatkozik a nemzet ítéletére, egy új választás elrendelésével. Gróf Khuen-Héderváry Károly kormányának, a mely 1910. január 21-én mutatkozott be a képviselőházban, ott egyetlen híve sem volt s így az ő kinevezése — az én jogász véleményem szerint — alkotmányunk alaptételét sértette. Ezt a sértést én a császár rovására irtam s beszédemben épen azért tudatosan mindig császárt említettem. Azért mondtam a vádirat szerint: „Ugy látszik nem volt okosabb cselédje a császárnak, mint ez a Héderváry, a ki épen olyan buta, mint a gazdája.”

Beszédem inkriminált része nagyjában történelmi reflexió volt. Felémleltem azt a történelmi tény, hogy mi már független állam voltunk akkor is, mikor a Habsburgok ősei kecskéket legeltettek. Ez az ősi foglalkozás nem halványíthatja az Isten kegyelméből való uralkodás glóriáját.

A szerbek a belgrádi muzeumban nemzeti büszkeséggel mutogatják azt a nehézkes, széles varrásu csizmát, melyet a Karagyorgyevics dinasztia megalapítója saját kezűleg varrt. A kecskepásztorok is vetekedhetik tisztességben a csizmakészítés nemes mesterségével s így a Habsburgoknak sem kell restelniük az egykoron kecskéket legeltető pásztori öst.

Szepesi elnök: Bár a vádlott történelmi reflexiókat ad elő s így eszméileg a védelem határait nem lépi túl, mégis kérem, hogy ne moráljon olyan sokáig a történelmi reflexióknál s inkább érdemben terjessze elő védekezését.

Dr Nagy György vádlott: Tekintetes törvényszék! Rövid leszek. Egyben igaza van az ügyésznek, hogy semmiféle enyhítő körülményt nem lát mellettem. Ezt én is hirdetem. A mit mondtam: öntudatosan, erős meggyőződéssel mondtam; annak minden szavát ma is hangsúlyozottan fenntartom.

Ha a törvényszék bűnnek tartja az igazság bátor kimondását, akkor sujjon kíméletlenül. Elég erősnek érzem magam, kibírom.

Ne mellőzze kegyelemből a hivatalvesztés kimondását sem, mert ha elvész az ügyvédi oklevelem, felveszem az újságírói tollat, de meggyőződésemről akkor sem mondok le; kegyelemért akkor sem könyörgök. Egy szavamba került volna a kegyelem s nem tudtam kimondani ezt az egy szót.

Visszataszító látvány a térden könyörgő ember!

A köztársaság eszméjének hívei, csak talpra állott férfiak lehetnek.

A könyörgő szóval lelkem szentességét: a republikánus eszmét sérteném meg s örökre méltatlanná válnék arra, hogy papja maradjak ennek a szent eszmének.

Nyugodt öntudattal várom a tekintetes törvényszék ítéletét.

Nem kegyelmet kérek ismétlem, ne gyakoroljanak irgalmasságot, mert sértene, megalázza engem.

A mit mondtam az én édes hazám jogainak megvédése érdekében mondtam; nincs mit megbánnom. Igazságot kérek!

— **Ausztria bennünket elzár a világtól.** A Budapesti Hírlap vasárnapi számának szerk. üz.-ben igen érdekes magyarázatát adta a készfizetésnek. Rövid vonásokban, tömör egészet nyújt, melyből a kormány által épen most elalkudott készfizetés fontosságát mindenki megértheti. A közlemény így szól:

Emleke és mások. A készfizetésről a múlt héten közöltünk cikket, ezen a helyen csak nagyon röviden magyarázhatjuk. Az Osztrák és Magyar Banknak joga van a bankjegyeknek aranyra való beváltását megtagadni. Rendes körülmények között nem teszi ugyan, de hogy megteheti, annak nagy jelentősége van. Ott van ugyan minden bankon, hogy törvényes ércpénzt azonnal kap érte akárki,

ha kívánja, de törvényes ércpénz az ezüst is. A bank alapszabályainak 111-ik paragrafusára pedig akként intézkedik, hogy a míg az államjegyek kényszerforgalma fennáll, addig a bank nem köteles bankjegyeit beváltani. Mihelyt az államjegyek kényszerforgalma megszűnt, hatályba léphet a beváltást kötelező 83-ik paragrafus. Az első feltétel az államjegyek bevonása már 1903-ban teljesült Most az a kérdés, hogyan léptessék életbe a 83-ik paragrafust. Az osztrák uralkodó pártok azt mondják, sehog. Jól esik nekik az a tudat, hogy az egész arany kincs Bécsben van fölhalmozva s arra a pillanatra gondolnak, a mikor Magyarországon egyértelműen követeli mindenki, hogy aranyra váltsák be bankjegyeit és ők a jogra hivatkozva, nem engedik, hogy az arany fedezetet elhozzuk. Komoly gazdasági irók félnek Ausztriában attól, hogy egy szép napon ráteszük kezünket az Osztrák és Magyar Bank aranykincsének arra a részére, amely bennünket a birtokunkban levő bankjegyek alapján megillet. Efféle hatalmi feltékenykedés nagy szerepet játszik az osztrák ellenzésben. Objektívnek tetsző gazdasági érvek mögé rejtik ezt a feltékenykedést s azt mondják, hogy a kötelező készfizetés fölösleges, hiszen így is meg tudta őrizni az Osztrák és Magyar Bank a váltóárfolyam paritását, a mi azt jelenti, hogy a mi fizetőeszközeink éppen oly jók, mint a kötelezően arannyal fizető külföldi piacok fizetőeszközei. Ez magában véve igaz, de mi magunk, Ausztria nélkül, közvetlenül érintkezésbe a világgal csakis kötelező aranyfizetéssel juthatunk és így törhetjük át azt a falat, mellyel Ausztria bennünket elzár a világtól.

Betűsoros jegyzéke

azon családoknak, amelyekre a Széki gróf Teleki nemzetség marosvásárhelyi levéltárában 1711—1867. évig hiteles leszármazási adatok őriztetnek.

Összegejtötte: ifj. Biás István levéltáros.

Szabó, Szabó altorjai, Szabó barátosi, Szabó borbándi, Szabó csapói, Szabó dési, Szabó ehedi, Szabó erdőcsinádi, Szabó ernyei, Szabó harasztkereki, Szabó iszlai, Szabó körispataki, Szabó lunkai, Szabó marosszentkirályi, Szabó marosvásárhelyi, Szabó csikfalvi és mosoni, Szabó sárpataki, Szabó tamási, Szabó tordai, Szabó udvarfalvi, Szabó váradai, Szabó alias Bakó, Szabó alias Czakó, Szabó alias Gellér, Szabó alias Hajdu, Szabó alias Jenei, Szabó alias Szacsavay léczfalvi, Szalai, Szalai á.osi, Szálbek petrísi, Szalánczy, Szalánczy örményszékési, Szaniszló komjászegi, Szarvadi, Szarvadi botházi, Szász, Szathmáry, Szatmáry-Asztalos vagy Tóth, Szathmáry haranglábi és toldalagi, Szatsvai, Száva, Száva gogánváraljai, Sebeni, Szegedi, Szegedy mikeszázsi, Szegedy oláhláposi, Szeghy, Székely, Székely borosjenői gróf, Székely dálnoki, Székely kilyéni, Székely pókakereszturi, Székely sepsiszentgyörgyi, Székely alias Nagy szárazajtai, Székely alias Rettegi, Szekeres, Széki, Széki petki, Szél, Szemere, Szemere kaki-várdi, Szengyel, Szénás bályoki,

Szente, Szentiványi sepsiszentiványi, Szentgyörgyi, Szentgyörgyi szathmárnémethi, Szentkereszty zágoni báró, Szentkirályi, Szentkirályi m.-gyulai, Szentmártoni, Szentmártoni sárdi, Szentpáli, Szentpáli homoródszentpáli, Széplaki, Szereday szentháromsági, Szerencsi, Szétsi, Szigeti, Szilágyi, Szilágyi, Szilágyi szaniszlai, Szilvási, Szilvási kecsetszilvási, Szodorai, Szolga, Szombati alsóilosvai, Szombattfalvi, szombattfalvi, Szócs, Szócs nagyernyei, Szóke ehedi, Szőlősi, Szőlősy borosjenői, Szőlősy dési, Szőlősy gyalui, Szőlősy hercegszőlősi és sárdi, Szőlősy alias Hercegszőlősy sárdi, Szörtsey, Szóts kézdivásárhelyi, Szótszilahi, Szótsi, Szucsáki, Szucsáki erdőcsinádi.

Tahy, Tamásfalvi, Tamási, Tamási marosjárai, Tarpai alias Nagy váradai, Társy, Tarsoly, Tavasz, Técsi, Tegledi, Teleki széki gróf, Teremi perbe, Thalaba szecsőri, Tholdalaghy nagyercsei gróf és nemes, Tholdy nagyszalontai gróf és nemes, Tholnay selyei, Thorotzkay torockószentgyörgyi gróf, báró és nemes, Thuróczy, Tisza borosjenői, Tiszabecsi, Tolcsvai, Tolnai, Tordai, Tordai kémeri, Tordai somogyi, Torjai, Tormacsicsókereszturi, Tornya toronyfalvi, Tóth, Tóth szeredai, Tóth-Szathmáry alias Asztalos, Tökés, Török, Török abódi, Török kadicfalvi, Török alias Kis, Tunyogi Turi, Turi tamásfalvi, Turóczy csapói, Turóczy raksányi, Traun gróf, Türi sarkadi.

Ugron, Ugron szentmihályi, Ujfalvy mezőkövesdi, Ujfalvi, Ujhelyi, Ujhelyi tiszaujhelyi, Ungur liesinyai, Ungvári, Urai, Urai nagydobai, Urai urai, Uzoni, Uzoni borbereki.

Vadadi, Vadadi csikszentmártoni, Vadadi vadadi, Vadas bélteki, Vadasi, Vajai, Vajda, Vajda berei, Vajda kölpényi, Vajna páva, Valkai magyarvalkai, Vallants, Varasdi, Varga, Varga iszlai, Vargyas, Varsányi csekelaki, Vas, Vasas, Vass diódváraljai, Vass feldobai, Vass szoboszlai, Vay vajai báró, gróf és nemes, Vácz, Vágási, Vályi, Vánca, Váradai, Váradai galambodi, Váradai nagyváradai, Váro bágyoni, Vásárhelyi nagyenyedi, Veér köröstarcsai, Velits lászlófalvi, Verebélyi, Veres, Veres ákosi, Veres erdődi, Veres váradai, Veress kézdipolyáni, Veszprémi, Vetési, Vég, Viski, Vitályos nagyernyei, Vitéz magyarbikali báró és nemes, Vizai, Vizeli, Vizeleti.

Wass czegei gróf és nemes, Weres, Wesselényi hadadi báró.

Zabolai, Zajzon, Zakariás, Zalányenyedi, Zalányi, Zámbo kolozsmonostori, Zathureczky zaturcsai, Zeyk zeykfalvi, Zichy vásonkői gróf, Zsigmond, Zsigmond lemhényi, Zongor, Zoltai, Zöldi.

Maros-Vásárhely, 1910. október havában. (Vége.)

Közigazgatási ülés.

Udvarhelyvármegye közigazgatási bizottsága e havi ülését tegnap délután előtt Gróf Haller János főispán elnöke alatt tartotta meg.

Az előadók jelentéseit egyhangúlag tudomásul vették. A megemlékezés méltó lényegesebb adatokat a következőkben foglaljuk össze:

Az alispán múlt hónapban 82 drb egy évre érvényes utlevelet adott

ki. Az árvaszéknél 12765 kiskoru és 189 gondnokolt ügyeit kezelték.

A közegészségügyről Dr Lengyel József vármegyei tisztii főorvos referált. Az állapot kielégítő volt, noha a hevenyfertőző bántalmaknál némi emelkedés mutatkozott. A hatósági és magángyakorlatot folytató orvosok 84 betegségét jelentették be. Kanyaró: Bögöz, Kányád, Székelykeresztur; bárányhimlő: Oklánd, roncsoló toroklob: Szentegyházsfalu, Székelyudvarhely; hasi agyvelőgyulladás (tifusz) Székelydálya, Gyepes, Ujszékely; hökhurut: Atyha, Korond; gyermekági láz: Székelyudvarhely városban fordult elő. Orvos-rendőri hullavizsgálat 11 eset volt. A kórházban 180 beteget ápoltak.

A tanfelügyelő jelentése szerint, a vármegye területén 54 állami elemi iskola van s ezekben 87 férfi és 43 nő, összesen 130 tanító működik. E tanévben 6273 mindennapi, 1512 ismétlődő, összesen 7785 tankötelest irtak be. 676 mindennapi pedig még nincs beírva. A kiskalambfalvi, székelykereszturi és homoródalmási iskolák egyes, tulzsfolt osztályait megszüntetik. Felsőszófalván 2 bérhelyiségben a tanítást megkezdik. Agyafalva, Kányád és Oklánd iskolái a járvány miatt szünetelnek. A népoktatás ingyenességéről szóló törvényt részben végrehajtották. A szakminiszter kimondotta, hogy az autonóm hitfelekezetek tanítóinak járandósága, első fokozatig egyházi bíróság útján biztosítandó. A székelyudvarhelyi polgári leányiskolánál 32 növendéknek egész és 4-nek féltanulmányos engedélyt adott. Hajdu András oroszhegy-dífalvi elhunyt tanító népes családját érdekelt gondozni fogja. Karácson Julia székelykereszturi polg. isk. tanítónő — állítólag — Debrecenben nyert alkalmazás miatt, állásáról lemondott. A miniszter Vári Elek felsőrákosi áll. tanítót az igazgatással is megbizta.

A pénzügyigazgatóság jelentését Rontsik titkár, igazgató-helyettes terjesztette elő. A jelentés meglepő adatokat tárt fel. Ex-lex után bőségesen ömlött az adó. Így egyenes adóban 61212 K 39 f, hadmentességi díjban 153 K 21 f, fogyasztási és italadóban 10.889 K 45 f több folyt be, mint a múlt év hasonló havában. Bélyegilleték azonban 5494 K 70 f és dohányjövődék 1464 K 37 f kevesebb volt. Fizet a székely; mint a köles, ugy ömlik a pénz. De azért a finácé nincs megelégedve. Ujabban ismét 28 község elöljáróságára mondták ki a felelősséget, mely abból áll, hogyha bármilyen módon az adót be nem hajtják, súlyos büntetésben részesülnek. Ez ellen próbálgatott védelmet ki- eszközölni az alispán, de oly enyhe, bántortalan hangon adta elő, mintha igaza nem is lett volna. Pedig igaza volt. A falusi jegyzők az adóbehajtást lelkükből utálják s ha e kényszerített foglalkozásuk miatt: még büntetésben is részesülnek, azzal csak a rossz hangulatot növelik. Tehát lassabban, kiméletebben kell gyakorolni azt az ülésen hangoztatott „szelid nyomás“-t, mely még a Bánffy-kormány idejéből való.

Az állami és törvényhatósági utak kielégítő állapotban voltak. A marosvásárhelyi építészeti hivatal — Dr Mezei Ödön biz. tag felszólalása alapján — a mv.-parajdi utvonatra

vonatkozó havi jelentések beérjesztésére felhívják.

A vármegye területén levő fogházakban 16 vizsgálati és 174 elítélt fogoly volt letartóztatva.

Az állategészségügy rossz lábón áll. A ragadós száj- és körömfájás vármegyészerte dühöng. Alig van pár község, hol baj nincs. Az egész megyét egy vészkerületté alakították.

A gyengélkedő közgazdasági előadó helyett Szabó Endre aljegyző olvasta fel a jelentést, mely örvedes híreket közöl a törökbuza és pityóka bőséges terméséről. A nép legfőbb táplálékainak ily kitünő volta mellett azonban szomorú jelenség, hogy a lóheremagot az elszaporodott egerek közepes mennyiségre szorították. A legelők dus táplálékot nyújtanak a betegségtől elcsigázott állatoknak. Majd a lódíjazás sikereiről számol be a jelentés.

Az oly sokszor sürgetett és mind annyiszor megígért vasúti menetrend módosítása végett, ismét felírnak a miniszterhez.

A székelykereszturi tanítóképző intézetnek tértávonlaton belül leendő felépítésére vonatkozó miniszteri leíratot tárgyalva, az építési engedély iránti kérvényt, hiányos felszerelése miatt, visszautasították.

Több kevésbé lényeges ügy elintézése után, az ülés véget ért.

HIREK.

— **Áthelyezett igazgatónő.** A válás- és közoktatásügyi miniszter Schiller Irma székelyudvarhelyi állami polgári leányiskolai igazgatótanítónőt eddigi minőségében — saját kérésére — az ipolyi állami polgári leányiskolához helyezte át. A mily sajnálattal vettük e hírt, éppen annyira siratják az intézet növendékei a derék igazgatónő távozását. A polgári iskola kezdetétől fogva széles látókörű, pontos és lelkiismeretes vezetője volt e nagyfontosságú feladatot betöltöni hivatott intézetnek. Társadalmi életünkben is jelentékeny szerepet töltött be és helye bizonyára sok ideig üresen marad.

— **Megbízás.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Killyéni Erzsébet hosszufalusi állami polgári leányiskolai rendes tanítónőt a székelyudvarhelyi állami polgári leányiskolához áthelyezte és ideiglenesen az igazgatói teendőket ellátásával is megbizta.

— **Egy ügyvéd halála.** Szaldobosi Borbáth Dani hités ügyvéd életének 63-ik, boldog házasságának 9-ik évében, rövid ideig tartott betegség után, a hó 5-én délelőtt háromnegyed 12 órakor jobblétra szenderült Székelykereszturon. Hült tetemei f. hó 7-én délelőtt fél 10 órakor a ref. szertartás szerint, a háznál tartott ima után, általános részvét mellett, Kiskede községben, első neje hamvai mellé helyeztetek örök nyugalomra. Halálát Tordai Borbély Ilona, mint neje, Samu, Dani és Pista gyermekei, Borbély Sámuel nyug. tanítóképezdei igazgató és neje Kolozsvári Péchy Póli, mint após és anyós, valamint széleskörű rokonság gyászolja.

— **Erdélyrészi országos vásárok.** November 12-én Baró, *Farkaslaka*, Töresvár; 13-án Csokmány, Magyar-nemegye, Vajdahunyad; 14-én Bá-

tos, Szentágota; 15-én Egerbegy (Tordaaranyosm.), Magyarós, Riomfalva, Szászkezd; 16-án Resinár; 17-én Alsószopor; 19-én Felvincz, Gernyeszeg, Harasztkerék, Királyfalva, Magyarfráta, Magyargorbó; 20-án Erzsébetváros, Kőrösbánya, Szamosnagygoroszló.

— **Bucsu.** Homoródalmásra történt áthelyeztetésem alkalmával oly sok üdvözlő levelet kaptam ismerőseimtől, barátaimtól és az abásfalvi lakosságtól, hogy minden üdvözlőre választ adni képtelen vagyok. E helyen fogadják hálás köszönetemet mindazok, kik szerencsés kívánataikkal felkerestek s kik ezáltal engem megtiszteltek. Homoródalmás, 1910. november 5-én. Kiss Mózes tanító.

— **A hadsereg és a magyar ipar.** Talán emlegetni sem kellene, annyira régi panasz, hogy a hadsereg és a haditengerészet szállításainál minden indoklás nélkül mellőzik a magyar ipart. Még a kvóta arányában sem részesedünk benne és így még az a kevés vigasztalásunk is elvész, hogy az a sok millió, a mit a hadsereg számára áldozunk, legalább részben visszatérül az adózó polgárság zsebébe. A haditengerészeti szállításoknál még csak van elfogadható kifogás, — sajnos — hogy nincs oly gyárunk, a mely a szükséges hajókat, felszereléseket gyártani tudná. A szárazföldi hadsereg beszerzéseinél ez a kifogás el-esik, mert itt ugyszólván alig van oly felszerelési cikk, a mit a magyar ipar ne tudna előállítani. Ez a kérdés azonban katonáknak nem okoz sok fejtörést. Az elszámolásnál, a költségvetés készítésnél a számokat oly nagyszerűen táncoltatják, csoportosítják, hogy gyönyörűen kimutatják, hogy a magyar ipar megkapja a maga illető részét. Jobban mondva csak kimutatták, mert legújában Chorin Ferenc delegátus lerántotta a leplet a hadügyminiszteri furfangoskodásról. Alaposan megcáfolatlanul kimutatta, hogy a hadügyi kimutatás teljesen illuzórius, mert tényleg beszerzésekből Magyarország csak 29 százalékot, míg Ausztria 71 százalékot kapott. Mig az utóbbi két év alatt folytatott katonai építkezésekből Ausztriának 90 millió, Magyarországnak csak 20 millió korona jutott. Ezenkívül a magyar kvóta javára írják azt az 18 milliót, melyet az Ausztriában feldolgozott magyar gyapjuért kifizettek, ellenben nem számítják be Ausztriának azokat a munkabéreket, a miket az ausztriai kincstári gyárakban fizettek ki. Hozzávéve mindehhez azt a 35.197.000 koronát kitevő megrendeléseket, a miket a tengerészet számára Ausztria szállít, egész csinos perspektívát nyújt a magyar ipar támogatásáról.

— **A szédülés magyarázata.** A hegymászók szédülésének, ennek a különleges és félelmes érzésnek okát sokféleképpen próbálták már megmagyarázni. A sok föltevés közül talán a legelfogadhatóbb Pflüger német fiziológusnak a magyarázata. Pflüger szerint a szédülésnek oka a félelem. A gyermek, kinek fogalma sincs a mélység veszedelméről, nyugodtan szed a szakadék szélén virágot; a gyakorlott hegymászó, aki számtalanszor kipróbálta és megfigyelte már tagjait, nyugodtan áll a szirtfokon, mert megvan a biz-

tosság érzése. Ha azonban a szédülést nem ismerő ember kiáll a meredek szélre és elgondolja, hogy lezuhan, abban a pillanatban szédülni kezd. Tessék megpróbálni a negyedik emeleti erkélyen. A szédülő ember azonban nem gondolt a lezuhanásra, csak egyszerűen érezte, hogy ina megroskad, látása zavaros lesz, kiveri a hideg veríték; e rajta végbemenő változások által okozott hőérzetet, jobb híjján szédülésnek nevezik. Meglepő, de bizonyossággal megállapítható tény, hogy az ilyen esetek legtöbbszörében, valószínűen valamennyiben, ott volt a lezuhanás, de főként a legrás, az öngyilkosság gondolata. A szédüléshez a mélység látása feltétlenül szükséges, tudata vagy elképzelése nem elegendő. Éjjel vagy ködben a szédülő ember olyan hegymászásra vállalkozhatik, a milyent rendes viszonyok közt sohasem tudna megtenni. A hegyi vezetők a turistának, kit váratlanul szédülés lepett meg, bekötik a szemét és így vezetik le. A szédülés ilyenkor azonnal megszűnik s ezért akarták a hegyi szédülést régebben a látással magyarázni. Pedig tulajdonképpen semmi köze hozzá.

— **Az agrár takarékpénztár-részvénytársaság Székelyudvarhelyi fiókintézete a 4 százalékos magyar koronajáradék folyó évi december 1-én esedékes szelvényeit már folyó hó 20. kezdődőleg levonás nélkül beváltja.**

* A székelyek alkotmányának története.

különösen a XVI. és XVII. században. Irta: Dr Konner János. Némethől fordította: Balásy Dénes fővárosi tanár. Ára 4 K. Rendkívül érdekes, a székelység legsajátabb ügyeit tárgyzó mű, mely 408 oldalas, vas-kötetben a székelyek ösfoglalását, a Székek fejlődését, feladatát, kapitányait, a dúlló vagy szolgabíró (székbiro), a főkirálybíró, az esküdteteket vagy székülöket, a jegyzőt vagy notáriust, a falut vagy községet, a rendeket a Székelyföldön (A három rend, A földönlakók, Székely támad, Székely bánja vára 1562, A darabontok, A két első rend helyzete, lófők, A primorok vagy főnépek, Nemések, jobbágyok, zsellérek), a székelyek hadi szolgálatait, a hadi terhek felosztását a rendek között, mustrák vagy hadi szemléket, a praesidium vagy határőrséget, a székelyek adózását, az egyenlő megterhelhetőség korszakát 1562-től 1601-ig, a rendes közterhektől való megszabadulás korszakát 1601-től 1657-ig, hadi adót, török adót fizetnek a székelyek is, 1657—1601-ig, a székelyek bírtok- és örökösödési jogát, a székelyek sóhordási jogát nagy tudással, kitünő fordításban tárgyalja. Új nyomokon jár. Kiváló forrásmunka, gazdag adatokkal. Kapható Betegh Pál könyvkereskedésében Székelyudvarhely.

Nyilt-tér.*

Tisztelettel alólírott f. év szeptember hó 15-én e helyen fogadást ajánlottam Pálmay József családfát és nemesi címert önkényűleg gyártó genealogus urnak. Azóta már ajánlott levélben is megsürgettem, de még mindig késik annak kijelentésével, hogy elfogadja-e a bizonyítást hiteles adatokkal, ahelyett, hogy mint írta volt — valószínűleg terrorizálási célból — könyvét „országos arcátlanossággal is“ védeni fogja és ezt meg is kísérlette a „Székely-Udvarhely“ hasábjain. Ha nem akar felelni, ebből a konzekvencia csak az lehet, hogy a ferditést és hazugságot hozzáillőbbnek tartja, mint a tényekkel való bizonyítást.

Gagyai Samu.

* Ezen rovat alatt közöltékért nem vállal felelősséget a szerk.

Szám: 17-910.

Árverési hirdetés.

A Homoródalmás közbirtokossága a Nagybercz-Sorka és kőkut orra 112. 8 k. holdján kijelölt mintegy 6436 köbm. mű és 12249 köbm. tűzfát kitevő bükkfa tömeget folyó év **december hó 1-én** délelőtt 10 órakor a községházánál nyilvános szó és írásbeli árverésen a legtöbbet ígérőnek kikiáltási áron felül tövön az erdőben eladja.

Kikiáltási ár 12620 K.

Bánátpénz a kikiáltási ár 15 százaléka.

Utóajánlatok nem fogadtatnak el.

Részletes árverési és szerződési feltételek a Vargyasi m. kir. járási erdőgondnokságnál és Almás község előljárárságnál megtekinthetők.

Homoródalmás, 1910. nov. 6.

Józsa Dénes, b. elnök.

Horváth Jenő, b. jegyző.

Finom hegedü-hurok, hegedük, hegedüvonók és felszerelések épen most érkeztek **Betegh Pál** papír-, írószer- és zenei ükereskedésébe.

Hirdetmény.

A „Szentegyházassalvá és vidéke fogyasztási és értékesítő szövetkezet felszámolásban cég” felszámoló bizottsága közzé teszi, hogy a szövetkezet az 1910 évi *augusztus hó 28.* napján tartott rendkívüli közgyűlésen a felszámolást elhatározta.

Az 1875. évi 37. t.-c. 249. §. második bekezdése értelmében a szövetkezet felszámoló bizottsága felhívja a szövetkezet hitelezőit, hogy ezen hirdetés harmadszori közlésétől számított **hat (6) hó alatt** követeléseiket szövetkezettel szemben érvényesítsék.

Szentegyházassalva, 1910. okt. 30.

Felszámoló-bizottság.

ÓRIÁSI szövet- és selyemvásár!

Weiner Mátyás

női divatházában

Budapest, VI., Andrássy-ut 3. sz.

Őszi és 1911. őszi divatújítások.

Legjobb minőség! Legolcsóbb árak!

Kérje minden hölgy saját érdekében nagy mintagyűjteményemet, mely a legszebb szövetek, mosóruk, bársonyok és selymek óriási választékát mutatja be. Mintagyűjteményemet ingyen és bérmentve küldöm, ha kéri tőlem és megírja, hogy olcsó vagy finomabb szövetből óhajt-e mintákat? A nagy raktár közül a következő reklám-cikket említem fel, amelyek eladásra kerülnek; u. m.

Legjobb minőségű **Tennis-flanell** méterje — — 17¹/₂—19¹/₂ kr. és feljebb
Velour-flanell, vastag minőség, méterje — — 25—35 kr. és feljebb
Angol flanell, remek minták, méterje 29—35 kr. és feljebb
120 cm. széles divatszövésű **kamarn**, méterje — — 49—58 kr. és feljebb
120 cm. széles jó minőségű női **posztó** minden színben méterje 55 kr. és feljebb
120 cm. széles angol divatfelme minden színben 65, 75, 98 kr. és feljebb
Jó minőségű **ruhabársony** minden színben, méterje 65 és 85 kr. és feljebb
Pongis-selyem minden színben, méterje — — — 68 kr. és feljebb
Taffota-selyem minden színben, méterje — — — 85 kr. és feljebb
Csikos blouse-selyem minden színben, méterje — — — 8 kr. és feljebb
Motree mosó-selyem alsószoknyának és finom ruhabelésnek minden színben 75 kr.

Nagy választék francia és angol kosztíme köntösökben, csipke, ruhadis, fátöl és mindennemű női pipere-cikkeiben.

Siessen tehát, hogy mintakérését idejében megkapjam. — 20 koronán felül megrendeléseket bérmentve szállítok.

Eladó ház Kossuth-u. 25. Értékezni lehet Löblnél.

B O R!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

DISZMUNKÁK

özv. Mihálovits Béláné főgimn. tanárné bár... minemü ...

himzéseket,

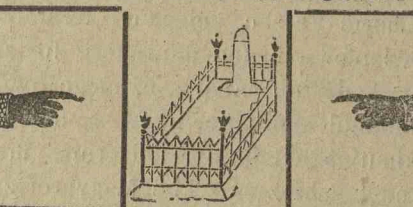
igy: monogramokat és arany himzést, tüfestést, templomi oltárterítőket stb. elvállal és a legkényesebb izlésnek is megfelelően elkészíti.

Naponta rendes elméleti és gyakorlati ének, zongora tanítást tart, a melyekre a tanulók FIUK vagy LEÁ... NYOK bármikor ...

SZÉKELYUDVARHELYI PETŐFI-UTCA 31. SZ. ALATTI LAKÁSÁN JELENTKEZHETNEK

Városi lakóházak

tervezését, költségvetéseket, modern lakóházak szolid felépítését; **CSALÁDI SÍRBOLTOKAT**

(kripták) a legjobb és legszebb kivitelben, minden elfogadható árért pontosan felépít

TÓTH JÓZSEF

képesített kőművesmester Székelyudvarhelyt, Bethlen-utca 41. sz. alatt. Az igen tisztelt építető közönség szíves pártfogását kéri.

Megbízható jó munka!

KÜHÖGES

rekedtség, hurut és nyalkás-ság, görcs és hőkhurut ellen ne vegyenek semmi egye... bet, mint csakis a ...

KAISER-féle

mell-karamellákat a „három fenyővel”

5900

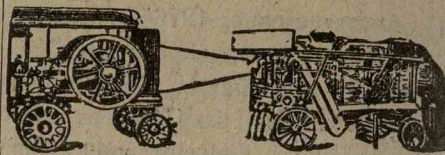
közjegyzőleg hitelesített bizonyítvány orvosok és magánorvostól a biztos eredményt igazolják. Csomagban 20 és 40 f-ért. Dobozban kapható 80 f-ért. Kapható gyógyszerárak és drogueriákban, valamint Zsetkey János gyógyszerésznél Homoród-sztl.-márton községben

100 évben csak egyszer

van alkalom gyümölcsfákat és másféle faiskola terméket ily olcsón és jó minőségben venni. Senki se mulassza el tehát ezt a kedvező alkalmat, s rendelje meg a szükségeseket azonnal az alábbi árjegyzék szerint, ameddig a készlet tart.

Gyümölcsták, tüleve-lűfák, diszcserjék, vadoncsák a faiskola teljes kitakarítása mia't méyen leszállított áron kaphatók.

Caspari Frigyes és Társa faiskola, **Medgyes** (N.-küküllöm.)

LEGUJABB

rendszerű motorcséplőkészletek, továbbá a legjobb benzín-nyersolaj és szivógázmotorok, valamint teljes malomberendezések legolcsóbban

Trebitsch Gyula

motortelepén Budapest, VI., Eötvös-ut 42. kaphatók.

Teljes jótállás! Könnyű részletfizetés! Árjegyzék ingyen!

E jöhírű cég motorai könnyű kezelést és nagy erőfejlesztést folytán az egész országban nagy elterjedésnek és közkeveltségnek örvendenek.

Magyar királyi államvasutak.

Oda Érvényes 1910. október 1-től. Vissza

Vv.	Vv.	Vv.	Téli menetrend.			Vv.	Vv.	Vv.
8512	8514	8516	I-III.	I-III.	I-III.	8511	8513	8515
						I-III.	I-III.	I-III.
820	895	—	ind. B.-pest k. p. u. (N.-váradon át 126) érk.			720	4730	640
200	1250	8700	„ B.-pest k. p. u. (Aradon át 153, 126) „			610	1230	115725
906	646	832	„ Kolozsvár (126) (*Csatl. Héjasfalván) „			510	959	609
—	430	1250	„ Szentágota vásártér (133) — — — — —			—	—	—
455	1124	730	ind. Segesvár (126, 133) — érk.			702	442	945
509	1137	743	Fehéregyhaza — — — — —			650	430	933
517	1145	751	Bún 211 sz. őrház — — — — —			643	422	925
526	1154	800	érek. Héjasfalva (126) — ind.			634	413	916
528	1157	803	ind. Ujszékely 2. sz. őrház — — — — —			633	409	913
542	1211	817	Alsóboldogfalva — — — — —			619	355	859
552	1221	827	Székelykeresztúr — — — — —			610	345	849
603	1233	839	Bethfalva 6. sz. őrház — — — — —			602	337	841
611	1241	847	Kisgalambfalva — — — — —			553	329	850
622	1252	858	Nagygalambfalva — — — — —			543	319	819
641	111	908	Bögöz — — — — —			535	311	811
656	126	923	Bikafalva 11. sz. őrház — — — — —			521	257	757
709	139	936	érek. Székelyudvarhely ind.			509	245	745
725	155	952				454	230	730

Legszebben ír a STAR-írógép

Ara legolcsóbb, mert csak 450 K-ba kerül.

FARAGÓ TESTVÉREK
a STAR-írógépek képviselője.
BUDAPEST, V. NÁDOR-U. 17.

Részletfizetésre is. Kérjen prospektust.

HÁROM VILÁGNYELVET ANGOL MEGTANULHAT TANULÓ NÉLKÜL

NYELVTAN AMERIKAI MÓDOK KIEJTÉS FIGYELEMBE VETÉVEL ÁTDOLGOZTÁK DE GERMANIUS G. L. DE LAZKO H. KELETI AKAD. TANÁR. TUD. EGYET. LECTOR.

FRANCIA SCHIDLOFF 1000 SZÓ MÓDSZERÉVEL

NYELVTAN MAGYAR NYELVRE ÁTDOLGOZTA DE HONTI REZSŐ KERESK. ISK. TANÁR.

NÉMET NYELVTAN LATIN (MAGYAR) BETÜKKEL SZEDVE A MAGYAROK RÉSZÉRE ÁTDOLGOZTA ALTAI REZSŐ TANÁR.

INGYEN KÜLD Részletes ismertető prospektust **Betegh Pál** könyvkereskedése Székelyudvarhelyt.

Betegh Pál villam-motoros könyvnyomtató-intézetében Székelyudvarhelyt.